Андріана КМЕТИК,
здобувачка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль)
e-mail: andrianakmetyk55@gmail.com

Науковий керівник:
Зоряна УДИЧ,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та менеджменту освіти
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка (м. Тернопіль)

ПЕДАГОГІКА ПАРТНЕРСТВА ЯК ОСНОВА СУЧАСНОЇ ОСВІТНЬОЇ ПАРАДИГМИ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Реформування української освіти спрямоване на розвиток особистості, яка здатна самостійно мислити, співпрацювати та відповідати за свої рішення. Досягти цього неможливо без зміни характеру стосунків між учасниками освітнього процесу, саме тому педагогіка партнерства є основою концепції нової української школи. Педагогіка партнерства – це підхід до організації освітнього процесу, що ґрунтується на взаємній повазі, довірі, діалозі та співпраці між учителем, учнями й батьками [1; 2]. Її сутність полягає у визнанні дитини активним учасником навчання, врахуванні її індивідуальних потреб та інтересів, а також у спільній відповідальності за досягнення освітніх і виховних цілей. Такий підхід передбачає відхід від авторитарної моделі взаємин на користь взаємодії, у якій кожен учасник має можливість висловлювати власну думку, брати участь у прийнятті рішень і долучатися до створення сприятливого освітнього середовища.

Гуманістичні витоки педагогіки партнерства сягають ідей тих педагогів, які ставили в центр освіти особистість дитини. Серед них варто виокремити В. Сухомлинського, за системою якого, виховання особистості повинне здійснюватися через тріаду «школа-сім'я-громада» [1]. Особливу роль щодо педагогіки партнерства В. Сухомлинський надавав саме початковій школі, адже розглядав навчання не як механічне передавання знань, а як складу взаємодію, у якій визначальною рисою є виховання почуттів честі,

гідності та бажання бути гарною людиною, що можливе лише завдяки справжньому духовному спілкуванню між учителем та учнем у спільній праці [3]. Система педагогічного партнерства В. Сухомлинського є актуальною і в наш час, адже її положення дають змогу реалізувати ідеї НУШ.

Принципова відмінність НУШ від традиційної школи полягає в характері стосунків між учасниками освітнього процесу. Авторитарна модель будується на суб'єкт-об'єктних відносинах коли вчитель вирішує, що й як робити, а учень виконує [1]. Партнерська педагогіка, навпаки, має розвивати в дитини суб'єктність, тобто ініціативність, відповідальність, свідомість і творчість. Змінюється і сам стиль спілкування. Замість монологу, де домінують вимоги, заборони, критика, покарання та нотації, на перше місце виходить діалог між учителем, учнями та батьками. У Концепції НУШ це сформульовано як заміна односторонньої авторитарної комунікації «вчитель – учень» діалогом і багатосторонньою взаємодією [4, с. 14].

Цей перехід спирається на низку принципів. Концепція НУШ окреслює їх так: «повага до особистості; доброзичливість і позитивне ставлення; довіра у відносинах; діалог – взаємодія – взаємоповага; розподілене лідерство (проактивність, право вибору та відповідальність за нього, горизонтальність зв'язків); принципи соціального партнерства (рівність сторін, добровільність прийняття зобов'язань, обов'язковість виконання домовленостей)» [4, с. 14]. Ці принципи пов'язані між собою, адже без поваги не буде довіри, без довіри діалог перетворюється на формальність, а без спільної відповідальності рівноправність не працює.

Модель взаємодії «учитель – учень – батьки» можна розглядати як систему у якій кожна сторона є окремим зв'язком і об'єднана спільною метою: розвитком дитини як суб'єкта навчання і життя. Спільна відповідальність за результат означає, що жоден із трьох учасників не може перекласти завдання на інших.

Перший зв'язок, «учитель – учень», будується на довірі та діалозі. Учитель виступає не контролером, а наставником і тьютором, який підтримує дитину на її шляху. Таке спілкування вільне й демократичне, але водночас шанобливе та щире, а учень не втрачає власної активної позиції. Ідея дружби вчителя з дитиною має гуманістичне коріння: Концепція НУШ

відкриває розділ про педагогіку партнерства висловом В. Сухомлинського про те, що в серці дитини не з'явиться зло, якщо вчитель став її другом і ця дружба скеровує до світлого й розумного (цит. за: [4, с. 14]), а в акцентованому підсумку розділу прямо зазначено: вчитель має бути другом, а родина – залученою до побудови освітньої траєкторії дитини [4, с. 14]. Такий підхід не скасовує ролі вчителя як наставника, а означає стосунки довіри, у яких дитина не боїться вчителя.

Другий зв'язок, «учитель - батьки», тримається на спільних діях і постійному діалозі. Це єдність дій педагогів і батьків у вихованні та зміцнення контактів між ними [1, с. 33]. Школа бере на себе допомогу родині: за концепцією, вона має давати батькам знання про вікові етапи розвитку дитини [4, с. 14]. Важлива умова цього зв'язку полягає в добровільності: батьки долучаються за власним бажанням, а не за примусом [1, с. 34].

Третій зв'язок, «батьки - учень», лежить здебільшого поза школою, але саме він визначає, чи діти сприймають навчання як цінність. Батьки знають особливості своєї дитини краще за всіх [1, с. 28], тому їхня участь потрібна для побудови індивідуальної освітньої траєкторії, яка неможлива без узгоджених дій батьків, учня та вчителя [1]. Сила моделі в тому, що вона працює лише тоді, коли діють усі три зв'язки одночасною.

Партнерство в школі стає реальним тоді, коли його видно в організації уроку. Концепція НУШ передбачає широке застосування методів, заснованих на співпраці: ігор, соціальних і дослідницьких проєктів, експериментів, групових завдань [4, с. 15]. Їхня цінність не в різноманітності форм, а в тому, що вони змінюють позицію учня на уроці. У груповому завданні важко залишатися пасивним спостерігачем: кожен учасник отримує свою частину роботи й відповідальності за спільний результат, мусить аргументувати власну думку, слухати інших і домовлятися. У такий спосіб на практиці відпрацьовуються принципи партнерства, зокрема рівність сторін і обов'язковість виконання домовленостей [4, с. 14], а спільна діяльність, як зазначає Концепція, сприяє соціалізації учнів і засвоєнню суспільного досвіду [4, с. 15]. Діалог у такому навчанні є способом організації уроку, а не окремим прийомом. Це перехід від монологічного стилю, де домінують вимоги, критика, покарання й повчання, до діалогу вчителя з учнями та батьками. На практиці це бесіди й

обговорення, у яких кожна дитина може висловитися, а також парна й групова робота. У проєктній діяльності вчитель координує процес, а рішення дитина ухвалює разом з однокласниками.

Окреме місце посідає формувальне оцінювання, яке змінює саму функцію оцінки. Оцінка-ранжування порівнює учнів між собою й часто сприймається як вирок, а в логіці партнерства оцінювання має давати дитині та батькам інформацію для дії: що вже вдалося і над чим працювати далі. Концепція протиставляє аналіз індивідуального прогресу ранжуванню учнів і визначає, що оцінки розглядатимуться як «рекомендація до дії, а не присуд» [4, с. 15]. Для першого циклу початкової школи (1–2 класи) вона передбачає описове формувальне оцінювання без традиційних оцінок, а найважливішим завданням учителя називає підтримку в кожному учневі впевненості й мотивації до пізнання [4, с. 21]. Для партнерських стосунків це принципово: дитина, яку оцінка не лякає і не ставить у рейтинг, довіряє вчителеві й сприймає його зауваження як допомогу, а не як покарання.

Утім, упровадження партнерства стикається з труднощами. Найперша з них стосується готовності вчителів. Початок усього лежить у мотиві педагога, його внутрішній потребі будувати рівноправні й відповідальні стосунки. Це не завжди просто, адже авторитарна звичка є наслідком історичної інерції, а не вимогою закону, і змінюється повільно [1]. Тому концепція передбачає оновлення підготовки вчителів і диверсифікацію форм підвищення кваліфікації [4, с. 16].

Окремий виклик створює воєнний стан. Повітряні тривоги, перехід між очним, дистанційним і змішаним форматами, стрес і втрати змінили звичну організацію навчання. На мою думку, саме в таких умовах партнерство стає практичною потребою: довіра між вчителем, дитиною та родиною допомагає зберегти зв’язок зі школою, коли звичні умови зникають. Це узгоджується з концепцією, яка передбачає, що педагогічні завдання розв’язуватимуться в атмосфері психологічного комфорту й підтримки, а дітей навчатимуть справлятися зі стресом [4, с. 18].

Також партнерство безпосередньо впливає на формування ключових компетентностей. У портреті випускника Концепція виокремлює особистість, патріота та інноватора, причому патріот, зокрема, «діє згідно з морально-етичними принципами і здатний приймати відповідальні рішення, поважає гідність і права людини» [4, с. 6]. Серед ключових

компетентностей соціальна та громадянська передбачає вміння працювати з іншими на результат, попереджати і розв'язувати конфлікти, досягати компромісів, а також дотримання прав людини [4, с. 12]. До умінь, спільних для всіх компетентностей, Концепція відносить, зокрема, здатність виявляти ініціативу, застосовувати емоційний інтелект і співпрацювати в команді [4, с. 12]. Ці якості неможливо засвоїти лише теоретично, адже дитина вчиться діалогу тоді, коли з нею розмовляють, і стає відповідальною, коли їй довіряють [6].

Педагогіка партнерства є основою парадигми Нової української школи, бо змінює сам тип стосунків у школі: від авторитаризму до діалогу й спільної відповідальності вчителя, учня та батьків. Її реалізація потребує конкретних засобів, зокрема діалогічного спілкування, проєктної та групової роботи, формувального оцінювання, яке підтримує, а не ранжує. Основні виклики пов'язані з готовністю педагогів і батьків відмовитися від авторитарних звичок, а також з умовами воєнного часу. Водночас саме партнерство створює середовище, у якому формуються ключові компетентності випускника. Тому подальші зусилля варто спрямувати на підготовку вчителів до партнерської взаємодії та поглиблення співпраці з родинами.

Список використаних джерел:

1. Кириченко В., Ковганич Г. Соціальне партнерство школи і сім'ї: переосмислення проблем і перспектив. *Довідник директора школи.* 2015. № 5–6. С. 28–34. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/10290/1/partnerstvo.pdf (дата звернення: 10.10.2026).
2. Скиба М. Краще разом. Що таке педагогіка партнертсва і навіщо вона в НУШ. *Нова українська школа* : веб-сайт. URL: https://nus.org.ua/2019/06/20/pedagogika-partnerstva-shho-tse-take-ta-yak-zrozumity-chy-vona-ye-u-shkoli/#google_vignette (дата звернення: 10.10.2026).
3. Гасанова Л. Педагогіка партнерства як організаційно-педагогічна умова формування соціально-емоційних навичок учнівської молоді. *Соціальна робота та соціальна освіта.* 2026. № 1 (16). С. 277–286. DOI: https://doi.org/10.31499/2618-0715.1(16).2026.355733 (дата звернення: 10.10.2026).

4. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / за заг. ред. М. Грищенка. Київ, 2016. 40 с.

5. Лесик А. С., Петрик К. Ю., Подзигун О. А., Ткачук Н. П., Коваль К. В. Трансформація освітньої парадигми на засадах партнерської взаємодії. *Вісник науки та освіти*. 2026. № 1 (43). С. 2254–2265. DOI: https://doi.org/10.52058/2786-6165-2026-1(43)-2254-2265 (дата звернення: 10.10.2026).

6. Педагогіка партнерства: реалії та перспективи : збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої 104-й річниці від дня народження В. Сухомлинського, м. Кропивницький, 11–12.10.2022 р. / уклад. О. Е. Жосан, В. В. Войтко. Кропивницький, 2022. 374 с.